

Fingon lausunto valtioneuvoston tasa-arvopoliittisen selonteon valmisteluun (lausuntopyyntö VN/22132/2020)

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

1. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa?

Fingo haluaa painottaa viittä tasa-arvokysymystä, joiden ennakoimme olevan merkittävässä asemassa tasa-arvon edistämisessä 2020-luvulla kehittyvissä maissa.

1. Kestävää kehitystä ei saavuteta ilman sukupuolten tasa-arvoa. Vuonna 2015 maailman päättäjät sopivat kestävän kehityksen tavoitteista, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Sukupuolten tasa-arvo on yksi tavoitteista, mutta se on myös läpileikkaava tavoite. Lisäksi toimintaohjelman peruseriaate, että ketään ei saa jättää kehityksestä jälkeen linkittyy vahvasti tasa-arvon saavuttamiseen, koska naiset ja tytöt ovat usein kaikista haavoittuvimpia ryhmiä. Naiset ja tytöt muodostavat noin puolet maailman väestöstä, joten kestävää kehitystä ei voi saavuttaa elleivät he pääse mukaan kehitykseen. Tällä hetkellä näyttää siltä, ettei yksikään valtio tule saavuttamaan tasa-arvoa vuoteen 2030 mennessä, joten kaikilta toimijoilta tarvitaan lisäpanostusta.

2. Digitalisaatio ja teknologia lisäävät mahdollisuuksia, mutta luovat uusia ihmisoikeusriskejä ja eriarvoisuutta edistäviä rakenteita. Digitalisaatio ja teknologiset innovaatiot tarjoavat uusia mahdollisuuksia ratkaista globaaleja kehitysongelmia, joihin ei ole löytynyt aikaisemmin ratkaisuja. Ne myös nopeuttavat tiedon ja yhteistyön muotoja globaalisti. Maailmassa on kuitenkin suuri määrä ihmisiä, jotka ovat tämän kehityksen ulkopuolella. Arvioiden mukaan vain noin puolella maailman väestöstä on käytössään Internet-yhteys ja vähiten kehittyneissä maissa vain noin 19 prosentilla on Internet-yhteys. Digitaalinen kuilu koskettaa erityisesti naisia ja tyttöjä, nuoria ja vammaisia ihmisiä kehittyvissä maissa. Internetiä käytetään yleisimmin matkapuhelimen kautta ja pieni- ja keskituloisissa maissa 23 prosenttia (noin 313 miljoonaa) naisista käyttää vähemmän mobiilinettä miehiin verrattuna. Tämän seurauksena heillä ei ole pääsyä digitaalisten palveluiden pariin, jotka ulottuvat kaikkiin elämän osa-alueisiin (mm. talous, koulutus, terveys) ja he uhkaavat pudota yhä pidemmälle kehityksen kelkasta. Uudet, nopeasti kehittyvät teknologiat, kuten tekoäly, eivät ole sukupuolineutraaleja. Suurin osa maailman koodaajista on nuoria miehiä vaikuttaen merkittäväällä tavalla tekoälysovelluksissa käytettävään dataan. Tekoälyn avulla automatisoidaan prosesseja, jotka perustuvat nykyisiin, eriarvoistaviin tietoihin. Digitalisaatioon ja teknologiaan liittyvät mahdollisuudet, mutta samalla niihin liittyvät eriarvoisuutta lisäävät haasteet tulisi ehdottomasti huomioida Suomen uudessa tasa-arvoselonteossa.

3. Tasa-arvon tila kapenee Euroopan unionissa ja maailmalla. Euroopan unionissa sekä maailmalla on vahvistunut konservatiivisia liikkeitä, jotka vastustavat naisten ja vähemmistöjen oikeuksia. Tasa-arvoa vastustavat liikkeet ovat yhä enenemissä määrin paremmin organisoituneita ja rahoitettuja. Euroopan unionin sisällä tilanne on kiristynyt viime vuosien aikana ja muutamat tasa-arvoa vastustavat valtiot ovat pystyneet vaikuttamaan EU:n linjauksiin. Teema oli esillä jo edellisessä tasa-arvoselonteossa, mutta tulee olemaan merkittävä tasa-arvoon vaikuttava tekijä myös tulevan selonteon aikana ja sitä ei voi olla huomioimatta.

4. Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen on keskeinen aikamme suurista haasteista.

Ilmastonmuutos uhkaa heikentää kehittyvien maiden naisten, tyttöjen ja marginalisoituneiden ryhmien asemaa entisestään. Naiset ovat keskeisessä asemassa esimerkiksi maailman ruuantuotannossa, mikä asettaa heidät alttiiksi elinympäristössä tapahtuville muutoksille. Toisaalta naiset ja tytöt toimivat usein eturintamassa uusien ratkaisujen löytämisessä ilmaston muutoksen hillintään ja sopeutumiseen.

5. Vuoden 2020 COVID-19-pandemian yhteiskunnalliset ja taloudelliset seurannaisvaikutukset kehittyvissä maissa tulevat olemaan mittavia. Maailmanpankin arvioiden mukaan jopa 115 miljoonaa ihmistä suistuu äärimmäiseen köyhyyteen. **Naisten oikeuksien edistämässä ja tasa-arvon toteutumisessa otetaan todennäköisesti takapakkia COVID-19 pandemian seurauksena.** Pandemia on vaikuttanut muun muassa usein naisten vastuulla olevan palkattoman hoivatyön taakan lisääntymiseen yhteiskuntien sulkeutuessa. Lisäksi naiseen kohdistuvan väkivallan arvioidaan lisääntyvän pandemian aikana ja naisten köyhyysasteen nousevan merkittävästi. Koulunkäynnin keskeytyessä tytöt jättävät herkästi palaamatta kouluun ja tämän on todettu lisäävän lapsiavioliittojen määrää.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä?

Fingo painottaa, että Suomen tasa-arvopoliittisella selonteolla ja sen toimeenpanolla on vaikutuksia tasa-arvon toteutumiseen myös Suomen rajojen ulkopuolella, mm. kauppa- ja kehitysyhteistyön kautta kehittyvissä maissa.

Naiset ja tytöt kantavat maailmanlaajuisesti suuren osan köyhyyden, eriarvoisuuden, ihmisoikeusloukkausten ja ilmastonmuutoksen vaikutusten seurauksista. Sukupuolten tasa-arvo on välttämätön edellytys sekä ihmisoikeuksien että kestävä kehityksen toteutumiselle. Viimeisten kymmenen vuoden aikana on saavutettu paljon kehitystä, mutta se on ollut odotettua hitaampaa ja epätasaisempaa.

Tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen on yksi Suomen kehityspoliittisista painopisteistä. Lisäksi se on kehityspolitiikan läpileikkaava tavoite. Tarkastelut ovat osoittaneet, että **tasa-arvon edistämiseksi annetuista painoarvosta huolimatta se ei ole näkynyt tarpeeksi vahvasti käytännön toimissa tai rahoituksen ohjautumisessa.** Nykyisessä hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että 85 prosentissa kaikista uusista kehitysyhteistyötä koskevista hankkeista tulisi olla tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Tavoitteeseen olisi tärkeää päästä mahdollisimman pian ja nostaa konkreettiset toimet sitoumusten tasolle.

Suomen on panostettava myös siihen, että tasa-arvo otetaan paremmin läpileikkaavasti huomioon paitsi kehitysyhteistyössä niin myös kaikissa muissa ulkopoliittisissa toimissa ja linjauksissa. Tasa-arvoa edistävässä kehitysyhteistyössä täytyy myös ottaa huomioon

moniperustainen syrjintä, ja kiinnittää erityishuomiota esimerkiksi vammaisten naisten ja tyttöjen oikeuksiin.

Suomen tulee varmistaa tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle niin Suomessa kuin kumppanimaissa. Järjestöjen osuus koko kehitysyhteistyörahoituksesta ollut pääsääntöisesti laskusuuntainen vuodesta 2015, vaikka kehitysyhteistyön rahoitus kokonaisuudessaan on hieman kasvanut. Kansalaisjärjestöt tavoittavat erityisen hyvin hauraisissa valtioissa ja humanitaarisissa kriiseissä heikoimmassa asemassa olevat ihmiset.

Fingo painottaa myös ilmastonmuutoksen vaikutuksia tasa-arvon toteutumiseen etenkin kaikkein haavoittuvimmilla alueilla ja marginalisoituneiden ryhmien kohdalla, niin Suomessa kuin kehittyvissä maissa. **Suomen tulee sisällyttää kunnianhimoiset ja tasa-arvoa edistävät ilmastotavoitteet osaksi kansallista tasa-arvopolitiikkaansa.**

Suomen maksaman ilmastorahoituksen tasa-arvovaikutuksien arvioinnille ei nykyään ole systemaattista seurantajärjestelmää. **Tarvitaan avointa ja jatkuvaa ilmastorahoituksen tuloksellisuuden seuranta tasa-arvon näkökulmasta, jotta Suomen ja EU:n päättäjillä olisi tarvittava tietopohja ohjata ilmastorahoitusta sellaisiin hankkeisiin ja toimiin, jotka aidosti edistävät sukupuolten välistä tasa-arvoa tuottaessaan positiivisia ilmastovaikutuksia.**

Kehittyvissä maissa – joissa kasvihuonekaasupäästöt ovat vain murto-osa teollisuusmaiden päästöistä – ruoka- ja vesiturva heikkenee, äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät, elinkeinot tuhoutuvat, konfliktit lisääntyvät ja kokonaiset alueet muuttuvat asuinkelvottomiksi. **Suomen ja muiden teollisuusmaiden tulee vähentää ilmastopäästöjään merkittävästi ja nopeasti, ja samalla tukea köyhimpiä maita sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.**

Ilmastonmuutos lisää entisestään eriarvoisuutta ja sukupuolten epätasa-arvoa: etenkin kehittyvien maiden naiset, tytöt ja marginalisoituneet ryhmät, kuten luonnonvaroista eniten riippuvaisia olevat etniset vähemmistöt ja alkuperäiskansat kärsivät ilmastomuutoksen vaikutuksista keskimääräisesti eniten. Ilmastonmuutos lisää mm. naisten ja miesten välistä epätasa-arvoa koska naisten toimeentulo on keskimääräisesti useammin riippuvainen ilmastonmuutoksen tuhoille alttiista sektoreista ja luonnonvaroista, esim. maataloudesta. Tasa-arvokysymykset tulisi olla päätöksenteon keskiössä, kun vaikutetaan mm. Suomen ja kehittyvien maiden liikenne- ja energiajärjestelmien uudistumiseen, maankäyttöön ja ruokajärjestelmiin.

Tasa-arvo tulee huomioida myös kauppapolitiikassa. Kansainvälisen kaupan säännöt ja rakenteet sekä kauppasopimuksiin sisältyvät säännökset vaikuttavat monin tavoin naisten taloudellisiin oikeuksiin, toimeentuloon ja hyvinvointiin eri puolilla maailmaa. **Oikein suunniteltu ja toteutettu kauppapolitiikka voi edistää taloudellista ja sosiaalista tasa-arvoa sekä kestävä kehitystä.** ”Sukupuolisokealla” kauppapolitiikalla puolestaan voi olla kielteisiä vaikutuksia erityisesti köyhimpien maiden naisten ja tyttöjen asemaan. Nykyisessä talousjärjestelmässä naiset ovat miehiä enemmän epäedullisessa asemassa. Naisten taloudelliseen asemaan vaikuttaa muun muassa mahdollisuudet saada ihmisarvoinen työpaikka, palkkakuilu miesten ja naisten välillä sekä erilaiset omistukseen ja perintöoikeuksiin liittyvät syrjivät käytännöt.

Suomi on puolustanut naisten ja tyttöjen oikeuksia, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja oikeuksia, Euroopan unionissa ja kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa. **Sukupuolten tasa-arvo kuuluu yksiselitteisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjaan, mutta tästä huolimatta naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämistä vastustavat tahot ovat voimistuneet myös Euroopan unionin sisällä viime vuosina.** Odotamme Suomelta edelleen yksiselitteisiä ja voimakkaita linjauksia tasa-arvon edistämisestä Euroopan unionissa.

Suomen tulee ajaa sukupuolten tasa-arvon vahvaa asemaa EU:n ulkosuhdehallinnossa. EU

julkaisi uuden ulkosuhteita koskevan tasa-arvosuunnitelman (Gender Action Plan III) vuoden 2020 lopulla ja toimintasuunnitelman tavoitteiden käytännön toteutumiseen täytyy kiinnittää erityistä huomiota. Evaluaatio on osoittanut, että edistystä on tapahtunut edellisen toimintasuunnitelman aikana hitaasti ja EU:lla on vielä paljon käyttämätöntä potentiaalia edistää kumppanimaiden naisten ja tyttöjen oikeuksia. **Lisäksi Suomen tulee huolehtia, ettei muilla EU:n politiikan aloilla, kuten esimerkiksi kauppaa- tai veropolitiikalla, heikennetä tasa-arvon edellytyksiä kumppanimaissa.**

Suomen hallitus on sitoutunut tasa-arvoa edistävään ulkopolitiikkaan, joten **Suomen tulee puolustaa voimakkaasti naisten ja tyttöjen oikeuksia globaaleilla foorumeilla ja johtaa esimerkillään.** Kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää haastetaan yhä enemmän ja sillä on vaikutuksia naisten oikeuksien edistämiseen ja tasa-arvon saavuttamiseen.